

Intervenció Social

2015/2016

Codi: 43144

Crèdits: 15

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313769 Antropologia: Recerca Avançada i Intervenció Social	OT	0	1

Professor de contacte

Nom: José Luis Molina González

Correu electrònic: JoseLuis.Molina@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Equip docent

Maria Teresa Tapada Berteli

Aurelio Díaz Fernández

Pepi Soto Marata

Silvia Graciela Álvarez Litben

Adriana Rosa Kaplan Marcusán

Equip docent extern a la UAB

Lucía San Juan

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

Aquest mòdul forma part de la Especialitat E3 Intervenció sociocultural i ambiental i s'imparteix al primer semestre

Objectius:

- Conèixer des de una perspectiva històrica aplicacions de la antropologia i debats teòrics vinculats a l'aplicació.
- Ser capaç d'aplicar els coneixements antropològics en el disseny de projectes d'intervenció social.
- Ser capaç de proposar projectes de col·laboració e intervenció, així com presentar els resultats obtinguts davant diversos públics.
- Ser capaç de col·laborar inter-professionalment en programes d'intervenció sociocultural i de cooperació i desenvolupament.

Competències

- Conèixer i aplicar els dissenys teòrics i metodològics, les estratègies i les tècniques de recollida i anàlisi de dades específiques per a fer recerques flexibles i emergents en antropologia.

- Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, d'una manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
- Dissenyar programes d'intervenció social i de cooperació i desenvolupament avaluant-ne l'adequació cultural.
- Elaborar interpretacions i explicacions relacionals que permetin comprendre contextos etnogràfics específics.
- Identificar en el treball de camp etnogràfic les diferents perspectives que es corresponen amb desigualtats i identitats ètniques, de classe, de gènere i de gènere i de classe.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis
- Relacionar de manera sistemàtica conceptes, teories i orientacions teòriques de la disciplina per a analitzar contextos etnogràfics específics.
- Utilitzar amb eficàcia les tecnologies de la informació i de la comunicació en la recollida, l'elaboració i la transmissió de coneixement.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els coneixements adquirits i resoldre problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos d'intervenció particulars, en el treball antropològic aplicat.
2. Comunicar conclusions i propostes d'intervenció en un context de presentació d'un treball d'investigació.
3. Discriminar el tipus d'investigacions etnogràfiques i comparatives prèvies al disseny de polítiques d'intervenció social.
4. Escollir els arguments adequats en les presentacions orals i escrites i justificar-los amb claredat i precisió, de forma apropiada per al context i valorant les aportacions d'altres persones.
5. Identificar associacions, organitzacions i/o líders locals valorant-ne la importància en els programes d'intervenció.
6. Identificar elements rellevants en una entrevista, o en una observació etnogràfica particular, que permetin formular judicis i reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques en antropologia.
7. Identificar les conseqüències de la intervenció en els sistemes socioculturals de diferenciació i estratificació.
8. Integrar dades i informacions etnogràfiques primàries i secundàries de fonts diverses.
9. Reconèixer i fer servir les tecnologies de la informació i de la comunicació d'acord amb el context etnogràfic de recerca o d'intervenció triat.
10. Relacionar de manera sistemàtica conceptes, teories i orientacions teòriques de la disciplina més adequats al context etnogràfic específic d'intervenció.
11. Triar els mètodes d'investigació que s'acomodin a l'objectiu de comprensió de la població que s'estudia i als problemes socioculturals que s'hagin de resoldre.

Continguts

Continguts:

- Anàlisi de les diferents propostes sobre orientacions teòriques i metodològiques en antropologia aplicada. Debats sobre les diferents formes d'intervenció i les seves implicacions ètiques
- Formació específica en intervenció social en els àmbits d'intervenció comunitària, educativa, socio sanitària, socioambiental i en poblacions i problemes socials específics.
- Anàlisi d'etnografies específiques que permetin oferir orientacions o models de propostes en les intervencions socials.

Continguts dels blocs:

Drogues

- Clarificació conceptual: drogues, efectes i conseqüències.
- Una aproximació històrica.
- Principals models d'intervenció.
- La rellevància dels aspectes socioculturals.
- Una visió crítica de les polítiques de drogues.

Educació

- Conceptes fonamentals: educació, transmissió cultural, adquisició i aprenentatge cultural. La intencionalitat educativa. Entre Spindler i Wolcott.
- La escola, els sistemes educatius, els entorns d'aprenentatge i els contextos de possibilitat.
- Sobre la intenció etnogràfica. Reflexions sobre la etnografia per el canvi sociocultural en educació.
- Persones, barris, polítiques, organitzacions i recursos educatius. Estudis de cas.

Espai

- Perspectives des de l'antropologia: l'espacialització de la cultura.
- Principis teòrics i conceptes bàsics.
- De lo tangible a lo intangible: l'espai físic, la experiència del'espai i l'espai imaginat.
- Formes d'apropiació, construcció vernàcula i ús del espai.
- Les construccions vernàcules.
- Diversitat cultural en l'ús de l'espai.
- Processos d'adaptació i significats socio-simbòlics de l'espai físic.
- L'espai físic como projecció de normes, hàbits i pràctiques socioculturals.
- L'espai físic com projecció de l'estructura social.
- El real·lotjament urbà como experiència espacial i social.
- La construcció social de l'espai construït.
- La construcció social de l'espai habitat.
- Escales d'anàlisi: habitatge, bloc, inter-bloc, carrer, barri, ciutat.
- Propostes d'aplicabilitat de la perspectiva antropològica: estudi de casos.
- Conclusions. D'una aplicabilitat del l'antropologia de l'espai.

Medi ambient

- Clarificació conceptual: concepte d'ambient i desenvolupament sostenible i sustentable, l'ambient com a sistema complex, racionalitat ambiental, rellevància del camp sociocultural, plurimetodologia per a la intervenció, interdisciplinarietat, investigació-acció.
- Models i instruments d'intervenció. Actors socials, relacions de poder, governabilitat, participació social i planificació participativa en la gestió ambiental.
- Una visió crítica de programes d'intervenció ambiental en el cas de l'Equador. Reapropiació de l'esfera pública per a noves dinàmiques d'actuació mitjançant instruments polítics alternatius.

Mutilació genital femenina

- Definició, contextualització, geografia, tipologia i prevalença
- Cicle vital i ritus de pas. "La Iniciació sense Mutilació"
- Debat entre identitat, salut i drets humans
- Propostes metodològiques per a la prevenció de la MGF
- Ponts de cooperació transnacional
- Abordatge des d'Atenció Primària

Salut

- Conceptes generals entorn de la salut, les desigualtats en salut i l'antropologia de la salut.
- Factors implicats en l'atenció a la salut en contextos interculturals.
- Investigació en antropologia aplicada en l'àmbit de la salut. Crítiques i propostes.

- Intervenció social en salut. Crítiques i propostes.

Metodologia

La metodologia emprada és la següent:

- Classes magistrals/expositives
- Lectura i anàlisi d'articles / informes d'interés
- Presentació/exposició oral de treballs
- Participació en activitats complementàries
- Debats
- Estudi personal

Tota la documentació de cada bloc es podrà consultar en el campus virtual

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals / expositives	93,5	3,74	1, 3, 7, 10, 11
Tipus: Supervisades			
Tutories i presentació / exposició oral dels treballs	93,5	3,74	2, 4, 8, 9, 11
Tipus: Autònomes			
Estudi personal, elaboració de treballs. Lectura i anàlisi d'articles / informes d'interés	187	7,48	1, 2, 5, 6, 10, 11

Avaluació

Criteris generals

Per poder ser avaluat / a, el / la estudiant haurà d'assistir a un mínim del 80% de les sessions presencials i lliurar tots els treballs, informes i evidències avaluable requerits, així com l'assaig individual. Per superar el mòdul, l'assaig individual ha d'estar aprovat amb una nota mínima de 5/10. La qualificació final del mòdul resultarà de la ponderació establerta per a cadascuna d'aquestes evidències. Amb caràcter general, la no presentació de qualsevol d'elles suposarà la qualificació de "No presentat". En casos excepcionals, degudament justificats, la comissió del programa de màster podrà resoldre un procediment alternatiu d'avaluació.

Data oficial d'avaluació del mòdul: 30 de gener de 2015

Avaluació dels blocs:

Drogues: ressenya d'articles de premsa o de les campanyes preventives de la FAD.

Educació: comentari crític sobre alguna de les lectures obligatòries.

Espai: ressenya d'algun dels textos proposats en la bibliografia

Medi ambient: lectura i comentari escrit sobre dos textos teòrics de la bibliografia suggerida.

Mutilació genital femenina: ressenya d'algun dels textos proposats en la bibliografia Salut: ressenya d'algun dels textos proposats en la bibliografia.

Avaluació del mòdul:

Drogues: Assaig sobre polítiques de drogues, plans o programes d'intervenció en aquest àmbit.

Educació: Realització d'un assaig basat en les lectures obligatòries i recomanades que les relacioni amb algun aspecte del projecte de recerca en curs.

Espai: Dues opcions a triar-ne una:

Desenvolupament analític d'un entorn arquitectònic-espacial del projecte de recerca del Màster elegit per l'alumne / a. Ha de fer constar l'observació d'usos i pràctiques en l'espai; mapejat de les mateixes, aplicació de tècniques d'anàlisi espacial explicades en el curs i anàlisi de les dades recollides. Desenvolupament teòric d'algun concepte, autor / ao enfocament d'interès per a l'alumne / a.

Medi ambient: Assaig sobre algun cas de polítiques, plans o programes d'intervenció en l'àmbit ambiental a elecció de cada alumne.

Mutilació genital femenina: Assaig sobre el tractament de la MGF als mitjans de comunicació.

Salut: Proposta de desenvolupament d'un projecte d'intervenció en l'àmbit de la salut entre els possibles que s'hauran proposat a classe.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assaig individual	50%	1	0,04	1, 2, 6, 9, 10, 11
Assistència i participació activa a classe	20%	0	0	1, 4, 10
LLiurament d'informes / treballs	30%	0	0	1, 2, 6, 9, 10, 11

Bibliografia

Drogues

Fundación de Ayuda contra la Drogadicción, FAD, ed. (2006) *Pensando en nuestro futuro. Reflexiones tras 20 años de trabajo en la prevención de los consumos de drogas (1986-2006)*. Madrid, FAD

Romaní O. (2008) Políticas de drogas: prevención, participación y reducción del daño. *Salud colectiva*, 4, 3, 301-318.

Educació

Giroux, Henry. (1990 [1988]). Educación social en el aula: la dinámica del currículum oculto, en *Los profesores como intelectuales. Hacia una pedagogía crítica del aprendizaje* (pp. 63-86). Barcelona: Paidós Educación.

Wolcott, Harry. (1993 [1985]). Sobre la intención etnográfica, en Honorio M. Velasco Maíllo, F. Javier García Castaño y Ángel Díaz de Rada (Eds.). *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educación y de la etnografía escolar* (pp. 127-144). Madrid: Trotta.

Dues lectures imprescindibles i obligatòries en el cas de no procedir de formació en Antropologia:

Díaz de Rada, Ángel (2010) *Cultura, antropología y otras tonterías*. Madrid: Trotta.

Spindler, George (1993 [1987]) "La transmisión de la cultura" a Velasco Maíllo, H.M., García Castaño, F.J., Díaz de Rada, Á., (eds.) *Lecturas de antropología para educadores. El ámbito de la antropología de la educación y de la etnografía escolar*. Madrid: Trotta, pp.205-242.

Espai (quatre opcions a escollir dos):

Aguilar, Miguel Angel (2012) "Antropología urbana y lugar: Recorridos conceptuales" en Angela Giglia & Amalia Signorelli (Eds) *Nuevas topografías de la cultura*. México: Universidad Autónoma Metropolitana. Juan Pablos Editor.

Giglia, Angela (2012) "Habitar; orden cultura y tipos de hábitats" en *El Habitar y la cultura. Perspectivas teóricas y de investigación*. Barcelona; Anthropos. Universida Autónoma Metropolitana de México. Unidad Iztapalapa.

Giglia, Angela (2012) "Sentido de pertenencia y *cultura local*" en la metrópoli global" en Angela Giglia & Amalia Signorelli (Eds) *Nuevas topografías de la cultura*. México: Universidad Autónoma Metropolitana. Juan Pablos Editor.

Low, Setha M. & Lawrence-Zúñiga, Denise (2003) "Locating culture", en Setha M. Low & Denise Lawrence-Zúñiga (Eds) *The anthropology of space and place. Locating culture*. UK: Blackwell.

Medi ambient (nou opcions a escollir dos):

Comas Argemir, Dolors, 1998. *Antropología económica*. Editorial Ariel Barcelona

Dourogenní, Axel, 2000. *Procedimientos de gestión para el desarrollo sustentable*. Editorial de la CEPAL. Chile.

Escobar, Arturo, 1999, *El final del salvaje. Naturaleza, cultura y política en la antropología contemporánea*, CEREC-INCAN, Bogota.

Escobar, Arturo 2000 *El lugar de la naturaleza y la naturaleza del lugar: globalización o posdesarrollo*, en: Andreu Viola (comp.) *Antropología del Desarrollo. Teorías y estudios etnográficos en America Latina*, Paidós eds, Barcelona.

Gudynas, Eduardo, 2009, *Seis puntos clave en ambiente y desarrollo*, en: *El Buen Vivir. Una vía para el desarrollo*, A. Acosta y E. Martínez (Comps), Abya-Yala, Quito.

Leff, Enrique, 1998, Prefacio y Cap.1 *Globalización, ambiente y sustentabilidad del desarrollo, Deuda financiera, deuda ecológica, deuda de la razón*, en: *Saber Ambiental. Sustentabilidad, racionalidad, complejidad, poder*, Siglo XXI editores, PNUMA, Madrid, Págs. 9-29.

Leff, Enrique, Conferencia Central "Política y Educación Ambiental: el proceso educativo y la construcción de sustentabilidad" VI Congreso Iberoamericano de Educación Ambiental, San Clemente del Tuyú - Prov. de Buenos Aires - Argentina http://www.dailymotion.com/video/xbomsm_enrique-leff_webcam

Martínez Allier, 1998. *Curso de Economía ecológica. Textos básicos para la formación ambiental*, Editorial. Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente.

Quintero, Rafael, 2009, *Las innovaciones conceptuales de la Constitución de 2008 y el Sumak Kawsay*, en: *El Buen Vivir. Una vía para el desarrollo*, A. Acosta y E. Martínez (Comps), Abya-Yala, Quito, Págs. 75-91.

Mutilació genital femenina (sis opcions a escollir dos):

Gage AJ, Van Rossem R: Attitudes toward the discontinuation of female genital cutting among men and women in Guinea. *Int J Gynecol Obstet* 2006, **92(1)**:92-96.

Kaplan A, Hechavarría, Martín M, Bonhoure I: Health consequences of female genital mutilation/cutting in the Gambia, evidence into action. *Reproductive Health* 2011, **8**:26.

Kaplan A, Moreno J, Pérez-Jarauta MJ: *Mutilación Genital Femenina, Manual para Profesionales de Atención Primaria*. PUAB 2010

Kaplan-Marcusan A, Torán-Monserrat P, Moreno-Navarro J, Castany Fàbregas MJ, Muñoz-Ortiz L: Perception of primary health professionals about female genital mutilation: from healthcare to intercultural competence. *BMC Health Services Research* 2009, **9**:11.

Simpson J, Robinson K, Creighton SM, Hodes D: Female genital mutilation: the role of health professionals in prevention, assessment, and management. *British Medical Journal* 2012, 14: 344.

United Nations Children's Fund: *The Dynamics of Social Change Towards the Abandonment of Female Genital Mutilation/Cutting in Five African Countries. Innocenti Digest*. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre; 2010. [http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/fgm_insight_eng.pdf].

Salut

Martínez A. (1996) Antropología de la salud. Una aproximación genealógica. En: Martínez A, Prat J. (1996) *Ensayos de antropología cultural. Homenaje a Claudio Esteva-Fabregat*. Barcelona, Ariel, 369-381.

San Román, et al. (2012) Reflexiones en torno a la antropología aplicada. Experiencias al hilo de una investigación en antropología de la salud. *Revista de Antropología Experimental*, 12, 115-135.